

FUTUROLOGLAR – ULAR KIMLAR?

Jalolova Feruza Sobir qizi
O‘zbekiston Milliy Universiteti magistranti

Professional futuristlar kelajakni bashorat qilish orqali pul topadigan odamlardir. Bu jiddiy kasb, ayniqsa bugungi kunda talab juda yuqori.

Kelajakni bashorat qilish juda qiziqarli. Dunyo taqdiri haqida o‘ylab, insoniyat taraqqiyoti qaysi yo‘nalishda ketayotganini tushunishga harakat qilib, siz ko‘ruvchining ijodiy qobiliyatlari va iste‘dodini to‘liq namoyon qila olasiz, ayniqsa hech kim sizning tasavvuringizni cheklamaydi. Bugungi kunda ko‘p odamlar buni professional asosda qilmoqdalar.

Uch yil avval tashkil etilgan Professional Futuristlar Assotsiatsiyasining fikricha, ilmiy-texnika taraqqiyoti jadallashgani sari kelajak prognozlariga talab ortib bormoqda. Endi ba‘zi tijorat kompaniyalari va davlat idoralari nafaqat futuristlarning xizmatlariga murojaat qilishadi, balki ko‘pincha ularni o‘z kompaniyalariga ishga ham olishadi. Ba‘zi joylarda kelajakni bashorat qilish bilan shug‘ullanadigan butun bo‘limlar mavjud. Ma‘lumki, bunday bo‘limlar British Telecom va IBM kompaniyalarida, shuningdek, Markaziy razvedka boshqarmasida mavjud. Ko‘pgina firmalar futurologlarni maslahatchi sifatida yollaydi.¹

Bu sohada hali hech qanday professional standartlar paydo bo‘lmaganligi sababli, endi har kim o‘zini "futurolog" deb atash mumkin. Prognozlar, garchi real statistik va demografik ma‘lumotlar asosida tuzilgan bo‘lsa-da, ularning sub‘ektiv talqiniga asoslanadi. Shu munosabat bilan, mutaxassisning malakasini baholash qiyin, faqat vaqt uning ish sifatini tekshirishi mumkin. Shuning uchun, o‘z sohasidagi ko‘plab haqiqiy mutaxassislar mijozni xijolat qilmaslik uchun o‘zlarini maslahatchi deb atashni afzal ko‘rishadi. Ammo bu bilan ushbu so‘zning mohiyati o‘zgarmaydi. Ularning ishi kelajakni bashorat qilishdir.

Professional futurologlar uyushmasidan tashqari, boshqa professional tashkilotlarning faol ta‘limi mavjud. Butunjahon Futurologlar Jamiyati, Butunjahon Kelajakni O‘rganish Federatsiyasi va Jahon Kelajagi Kengashi o‘z faoliyatini boshladi. Biroq, ko‘plab futuristlar o‘z ishlari haqida ochiq gapirishdan uyaladilar va buning sababi bor. Eng yomoni ilmiy bilimlarga tayanmasdan, noto‘g‘ri xulosa qilishdir. Keyinchalik amalga oshmaydigan g‘oyalar haqida asossiz bashorat qiling va o‘zingizni umumiy masxara qiling. Mana, bugungi kun nuqtai nazaridan juda kulgili bo‘lgan eng mashhur bashoratlarning tanlovi: "Kelajak kompyuterlarining og‘irligi bir yarim tonnadan oshmaydi" (Popular Mechanics jurnali, 1949 yil), "Bunday sabab yo‘q. har kim uyda kompyuterga ega bo‘lishni xohlaydi" (Ken Olson, DEC asoschisi, 1977). Professional futurologning vazifasi bu kabi xatolarning oldini olishdir. U baland ovozda bayonotlar bermaydi va odatda faqat mijoz uchun prognozlar qiladi.²

Endi futurologning kasbini rasmiy tan olish zarurati aniq. Sertifikatlash jarayoni tasdiqlanishi kerak, bu imtihondan o‘tish va o‘quv kurslarini o‘z ichiga olishi mumkin. Bu masalalar endigina muhokama qilina boshlayapti va har holda, futurologlar uchun sertifikatlash jarayoni 2009-yildan muhokama qilina boshlangan. "Maslahatchilar"ning o‘zlari ham bundan xursand bo‘lishadi, chunki rasmiy tan olingandan keyin ularga jiddiyroq munosabatda bo‘lishadi.

Futurolog bo‘lish uchun qayerda ta‘lim olish kerak?

Bo‘lajak futurologlarni tayyorlash bilan bog‘liq vaziyat hali ham yomon. Shunga o‘xshash dasturlar faqat Amerikaning unchalik mashhur bo‘lmagan ikkita ta‘lim muassasasida mavjud: Gavayi universitetida:kelajakdagi muqobil kurs va Xyuston universitetida:kelajakdagi ta‘lim kurslari. Ikkala mutaxassislik bo‘yicha ham siz "magistr" darajasini olishingiz mumkin. Ba‘zi universitetlarda kelajakni bashorat qilish dasturlari, qo‘shimcha ta‘lim shaklida analitik va strategik fikrlash bo‘yicha maxsus kurslar joriy etilgan. Futurolog mutaxassisligini olishingiz mumkin bo‘lgan ta‘lim muassasalari:

Berlin erkin universiteti;

Gavayi universiteti;

¹ Турчин.А.Б. М. Батин. Футурология. XXI век: бессмертие или глобальная катастрофа? 2013.

² <http://transhumanism-russia.ru/content/view/119/37>

Хуустон университети.³

Keyinchalik futurist bo'lganlarning ko'pchiligi boshqa mutaxassisliklardan keladi: marketolog, sotsiolog, faylasuf, antropolog, biznes ma'muri, muhandis.

Futurolog uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar:

- texnologiyalarni, global texnik jarayonlarni tushunish qobiliyati;
- keng dunyoqarash;
- so'nggi ilmiy kashfiyotlarni doimiy ravishda kuzatib borish;
- siyosat va biznesdagi global tendentsiyalarni aniqlash qobiliyati;
- tillarni bilishi;
- strategik fikrlash va texnologiyaning kelajakdagi global tendentsiyalarini bashorat qila olish.

Futurolog har jihatdan kelajak kasbidir. Taxminlarga ko'ra, tez orada bunday odamlarni kompaniyalar o'z xodimlari sifatida jalb qilishni boshlashaydilar va mutaxassislarni frilanserlar orasidan izlashni afzal ko'rishadi. Foydalanuvchilarni qiziqtiradigan mahsulotni yaratish uchun ular futuristning mahoratiga ega bo'lgan turli mutaxassisliklar vakillarini jalb qiladilar. Ular muhandislar, dizaynerlar, o'qituvchilar, faylasuflar va boshqalar bo'lishi mumkin. Futurologiya mutaxassisning asosiy faoliyati bilan birlashtiradigan qo'shimcha faoliyat bo'lishi mumkin.⁴

³ Турчин.А.Б. М. Батин. Футурология. XXI век: бессмертие или глобальная катастрофа? 2013.

⁴ - Валерия Шеронова - Кто такие футурологи и чем они занимаются.2020-йil